

TRYGGE SAMFUNN

TIDSSKRIFT FOR KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP (KFB) NR 3/4 2017

Tema:

Totalforsvaret i endring

- Handlingsrelatert og sterkt forenklet
- Et betydelig nasjonalt løft
- En velfungerende integrering er nødvendig

Rett retning fremad

STYRELEDER ANITA M. ELLINGSEN

Å verne om norsk beredskap og samfunnsikkerhet er ikke bare Forsvaret sitt ansvar alene, men et sammensatt ansvar for hele totalforsvaret. Dette innebærer begge, sivile og militære aktører i et felles samvirke av gjensidig støtte og samarbeid i hele krisespekteret, i både fred og krig. Norge, som mange andre europeiske land, står daglig overfor sammensatte trusselbilder, men totalforsvars-konseptet er stadig under utvikling for å oppnå et best mulig resultat.

KFB ønsker å være en arena som bringer totalforsvaret sammen til dialog og samhandling. Dette for å bidra til å gjøre landet vårt tryggere. Vi er også opptatt av å holde følge med sam-

funnsutviklingen i en moderne og ny tid. Like plikter og rettigheter for alle borgere gjør, i likhet med Forsvaret, også KFB mer «kampkraftig». Under neste årsmøte skal det blant annet stemmes over et nytt kjønnsnøytralt organisasjonsnavn for KFB. Jeg er overbevist om at et kjønnsnøytralt utgangspunkt vil styrke organisasjonen vår.

Med en spennende tid i møte, både i totalforsvaret og i KFB blir dette det siste dere hører fra meg før jeg går ut i fødselspermisjon. Med det ønsker jeg KFB lykke til på ferden videre, i følge med samfunnsutviklingen og totalforsvarets rolle.

Takk for meg.

Totalforsvaret utfordres

REDAKTØR JAN ERIK THORESEN

Det er ikke uten grunn at Trygge Samfunn i dette nummer har «Totalforsvaret i endring» som hovedtema. Landmaktutredningen, Sivilforsvarsstudien og ny bistandsinstruks vil, både enkeltvis og samlet, påvirke det sivilmilitære samarbeid i tiden som kommer. I kjølvannet av lange og demokratiske prosesser er det trukket veloverveide og tidsriktige konklusjoner innenfor de gitte rammer.

I et høyteknologisk samfunn er evnen til å håndtere uønskede hen-

delser viktigere enn noen gang. Norge står overfor et mangesidig og komplisert trusselbilde og store klimatiske utfordringer. Ingen etat kan alene bekjempe de farer som truer. Det må samarbeides. Landets militære og sivile ressurser må finne hverandre innenfor et konsept der alle gode krefter samvirker. Der yrkesfaglige kjepphester overstyres av ett felles mål:

Det beste for landet.

Utgever
Kvinnens Frivillige Beredskap (KFB)

Besøksadresse: Bygning 60,
Akershus festning
Postadresse: Pb 1550 Sentrum 0015 OSLO
Internett: www.kfb.no
E-post: kfb@kfb.no
Telefon: 23 09 34 58/22 47 82 60

Redaktør
Jan Erik Thoresen
E-post: redaksjon@kfb.no
Mobil: 908 31 362

Redaksjonskomité
Anita M. Ellingsen, Hanne G. Garder
og Jan Erik Thoresen

Utgivelser
Tidsskriftet utgis fire ganger i året
Oppslag: 7 450 eks.

ISSN 1890-5285

Abonnement
Tidsskriftet sendes gratis til interesserte.
Abonnement kan tegnes ved å sende en melding til sekretariatet i KFB.

Innhold
Stoff fra tidsskriftet eller våre websider kan brukes fritt ved angivelse av kilde. Artikler og debattinnlegg sendes redaksjonen. De som ønsker innsendt stoff og bilder i retur må angi returadresse tydelig. Innholdet i signerte artikler står for forfatterens eget syn, og representerer nødvendigvis ikke KFBs offisielle mening.

Grafisk produksjon
Design: Aina Griffin
Layout: Sandvik design
Trykk: 07 Gruppen
Forsidefoto: FMS

KFB har som formål å styrke landets beredskap ved å:

Spre opplysning om Norges totalforsvar og beredskap.

Arbeide for å styrke det sivile samfunns muligheter til å møte krisesituasjoner i fred eller krig.

Søke å høyne og samordne medlemsorganisasjonenes innsats i beredskapssammenheng.

Være pådriver overfor myndighetene i beredskapsspørsmål.

aktuell:

Thomas Hegghammer,
seniorforsker, FFI

– En velfungerende integrering er nødvendig

Seniorforsker Thomas Hegghammer ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) mener vi ennå ikke har sett toppen i antall terrorangrep mot sivilbefolkningen i Europa. – Norge er bedre stillet enn mange andre land, men vi har ingen garantier for at det ikke kan smelle også her, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

Til tross for den omfattende tilbakegang på slagmarken er en terrororganisasjon som ISIL på langt nær satt ut av spill. Tvert i mot; angrepene mot sivile mål i europeiske storbyer har økt både i antall og intensitet. Dertil kommer at ISIL bare er en av en rekke terrorgrupperinger som kan tenkes å gjennomføre angrep. Seniorforsker Thomas Hegghammer ved FFI tror vi kommer til å se en økning i antall planlagte angrep i Europa den kommende 10-års periode.

STOR FRUSTRASJON

– Ser vi tilbake i tid så hadde de færreste ventet at fenomenet voldelig islam skulle gripe så sterkt om seg, hverken i omfang eller tid. De siste årene har terrorbølgen hatt sitt utspring i fire spesielle faktorer, som hver i sær har bidratt. For det første har det vært flere radikale grupperinger som har rekruttert til terror. For det andre har vi fått en muslimsk økonomisk underklasse der frustra-

sjonen er stor med den følge at mange har latt seg radikalisere. For det tredje har konfliktene i Midtøsten i seg selv trigget frustrert ungdom. Og så, for det fjerde, så har vi

forsøk, men også flere avvergede angrep, fordi de enkelte lands etterrettingsorganisasjoner har tilpasset seg trusselen. Jeg ser for meg et scenario med sterkt utbygde etterrettings- og

«Det er ingen tvil om at de sosiale medier har vært en gavepakke til de radikale miljøer»

de sosiale medier som er en særdeles viktig arena for å drive propaganda, sier Thomas Hegghammer.

Han mener disse fire årsakene ikke vil bli nevneverdig svekket de kommende år og peker på at integreringen har gått dårlig i flere europeiske land. Den sosiale mobiliteten er lav; folk kommer seg ikke ut av arbeidsløsheten. Dersom dette vedvarer er det et godt grunnlag for rekruttering.

– Nødvendigvis vil ikke dette automatisk føre til flere gjennomførte terroraksjoner. Vi vil kunne se flere

sikkerhetsorganisasjoner, fulle fengsler og en fortsatt anspent situasjon mellom Europas muslimer og ikke-muslimer, sier Hegghammer.

BEKYMRET FOR FREMMEDKRIGERNE

– Nå kommer mange fremmedkrigere tilbake til sine hjemland, kanskje mer frustrerte enn noen gang. Jeg ser muligheten for at det dannes nye ekstreme miljøer. Dette er et problem for mange land i Europa. Norge er imidlertid mindre utsatt.

Det skyldes at vi har små økonomiske forskjeller, bedre sosial mobilitet og integreringen har gått bedre enn i mange andre land. Ikke minst har vi lyktes å stoppe rekrutteringsnettverkene fra å nå kritisk masse. I Norge arbeider PST og E-tjenesten godt sammen og har god oversikt over det som skjer. Å straffeforfølge dem som returnerer til Norge med stridserfaring i bagasjen er viktig, men etter at en eventuell straff er ferdig sonet, kommer vedkommende ut igjen. Teoretisk sett kan den hjemvendte fremmedkriger starte nye miljøer, fremholder Thomas Hegghammer.

MULIGE VIRKEMIDLER

Seniorforskeren medgir at det vil være komplisert å løfte den muslimske økonomiske underklasse opp og frem. Han mener samfunnet kan vurdere jobbkvotering for å øke mobiliteten med makt, men at et slikt tiltak kan være forbundet med problemer. For å forhindre terror vil spørsmålet om begrensning av ytringsfriheten være naturlig å stille.

– Det er ingen tvil om at de sosiale medier har vært en gavepakke til de radikale miljøer. Rundt 2011 fikk vi et internett med «sikre kanaler». Nye plattformer gjorde det fritt frem å drive propaganda og rekruttering på nettet. Nå har imidlertid pendelen snudd litt igjen. Nye tiltak har redusert rekrutteringen på nett, forteller Thomas Hegghammer.

HELDIG STILLET

Terrorproblematikken kom sent til Norge.

– Vi har kunnet lære og forberede oss med den følge at radikalisert ungdom aldri har fått fotfeste her. Det er langt vanskeligere å håndtere problemet i eksempelvis Frankrike og England. Norsk politi og etterretning står langt bedre rustet i Norge. Like fullt må ikke dette bli en sovepute. Terrortrusselen må vi leve med og være bevisste på at vi har evne til å håndtere den. Å lykkes med integreringen er en av nøklene til å hindre radikalisering og voldelig ekstremisme, sier seniorforsker Thomas Hegghammer ved FFI.

Fint å kunne teste seg selv.

Foto: Forsvarets medjesenter

ANBEFALER FØRSTEGANGSTJENESTE

90 prosent av jentene fra 97-kullet, som avtjente allmenn verneplikt, anbefalte førstegangstjenesten til andre jenter. En styrke for Forsvaret.

Vernepliktundersøkelsen for kontingent 2016 hadde rekordhøy deltakelse. Over halvparten av de spurte ga sitt svar, totalt 3.600 gutter og jenter. De unge kvinner og menn som nå avtjener verneplikten har store forventninger til Forsvaret. 7 av 10 svarer det. 84 prosent oppgir at de trives ganske eller meget godt i Forsvaret; jentene høyere enn guttene med 9 av 10. Dersom førstegangstjenesten var frivillig oppgir 90 prosent av jentene at de likevel ville avtjene verneplikten, mot 84 prosent av guttene. 7 av 10 oppgir at tjenesten enten ble bedre enn forventet (34 prosent) eller som forventet (27 prosent).

I undersøkelsen oppgir 15 prosent av jentene at de har blitt utsatt for seksuell trakassering. Dette er en nedgang på 8 prosentpoeng fra 2012. To prosent av guttene oppgir at de har blitt utsatt for dette.

– Det er absolutt nulltoleranse for mobbing og trakassering. Vi arbeider kontinuerlig med dette. Det er derfor bra å se andelen jenter, som oppgir at de er blitt utsatt for seksuell trakassering, har gått ned, sier forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen i en kommentar.

ØVER STRID I TETTBEBYGDE OMRÅDER

Over 80 prosent av Norges befolkning lever i tettbebygde strøk. Telemark bataljon har trent i Nederland på en måte som ikke er mulig her hjemme.

Militære operasjoner i bebygde områder er en komplisert stridsform. Et tettbebygd område er ofte variert og uoversiktlig. Veinett og infrastruktur kan være kaotisk. Striden får en ny dimensjon gjennom eksempelvis hus i flere etasjer og tunneller under bakken. Et av de største anleggene i Europa for å trene urban strid ligger i Marnehuizen i Nederland. Med over 120 forskjellige bolighus, bygninger og objekter er dette stedet Telemark bataljon reiste til for å øve, takket være et langvarig samarbeid mellom den norske og den nederlandske Hæren.

EFFEKTIVT OG REALISTISK

Øvelsen, som kalles Urban Viking 2017, er også en instrumentert øvelse der hver eneste soldat, vogn

og våpen er montert med sendere og mottakere, som gir både øvingsledelsen og soldatene på bakken direkte tilbakemelding på treningen.

Bakgrunnen for at Telemark bataljon legger turen til Nederland er at det er et dyptliggende prinsipp for Hæren at den skal kunne beskytte Norge i alle slags terreng. Dessuten er det internasjonale konfliktmiljøet preget av at krigføring konsentreres rundt nettopp befolkede områder. Det er derfor noe enhver hæravdeling må beherske.

KREVENDE TRENINGSMILJØ

Øvelse Urban Viking har blitt gjennomført stort sett årlig de siste ti årene. Nesten hele det taktiske samvirkesystemet i bataljonen bidrar til å møte utfordringene i det urbane

terreng. Øvelsen kan beskrives slik: Tunge stridsvogner og kampvogner rykker inn i landsbyen for å lokalisere og bekjempe fiendtlige mål. For å søke å skjeme infanteriet skyter vognene røyk for å dekke manøveren inn mot landsbyen. Med støtte fra resten av bataljonen klarer de rom for rom, bygg for bygg. Dette holder de frem med til hele området er sikret.

Samlet sett er det rundt 400 norske soldater som deltar på øvelsen. Flesteparten er fra Telemark bataljon, men også Panserbataljonen, Artilleribataljonen og Ingeniørbataljonen deltar. I tillegg hjelper mannskap fra Hærens Våpenskole, Hærens Befalsskole og den nederlandske Hæren til med å kvalitetssikre treningen.

Øver strid i urbane områder,

Foto: Forsvarets mediesenter

Norge med i avtale om satellittkommunikasjon

Gir Forsvarets operative avdelinger tilgang til globale bredbåndskommunikasjoner via satellitt fra 2017 til 2032.

Foto: Boeing

Norge har undertegnet en multinasjonal avtale mellom USA, Canada, Danmark, Luxembourg, Nederland, New Zealand og Tsjekkia.

Norsk forsvarssektor satser på rom-

virksomhet gjennom en kombinasjon av nasjonale kapasiteter, partnerbaserte løsninger og kjøp av kommersielle tjenester. En slik fleksibel kombinasjon skaper robusthet og sikkerhet,

og bidrar til å imøtekomme operativt behov til en lavest mulig kostnad.

Det er satellittkommunikasjonssystemet Wideband Global SATCOM (WGS) Norge nå er blitt en del av. WGS er USAs militære globale system. WGS er geostasjonært og består av ti kommunikasjonssatellitter og nødvendig infrastruktur. Som oftest er satellittkommunikasjon eneste alternativ for elektronisk samband mellom styrker over lange avstander og i ulendt terreng (Beyond line of sight). I en slik sammenheng vil denne formen for kommunikasjon være et kritisk element for utøvelse av kommando og kontroll.

WGS-systemet har stor kapasitet og global dekning med unntak av Arktis og Antarktis. Som partner vil Norge få dekket en betydelig andel av dagens operative behov.

BØR VI MISTE NATTESØVNNEN?

Temaet kjernevåpen er stadig aktuelt, men avskrekkingslogikken dominerer fortsatt internasjonalt.

Flere tiår etter at Den kalde krigen var over finnes det fortsatt nok våpen på lager til å ødelegge vår sivilisasjon mange ganger. I Asia tester Nord-Korea langtrekkende missiler de hevder kan frakte atomvåpen. USA og Russland moderniserer sitt arsenal, og atommakter i Asia utvider sitt. Internasjonalt dominerer fortsatt avskrekkingslogikken. I FN er det forhandlet frem utkast til en traktat som skal forby atomvåpen, uten at Russland og NATO-landene har deltatt i forhandlingene. Også Japan, som lenge har arbeidet mot bruk av atomvåpen, og Sør-Korea, som lever med atomtrusselen fra Nord-Korea, stemte mot at forhand-

lingene om et forbud skulle settes ut i livet.

Kjernefysiker Halvor Kippe som forsker på kjernevåpen ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), sier at sannsynligheten for et angrep med kjernevåpen er veldig liten.

– Men konsekvensene er så enorme at vi mener det er viktig å forstå hva trusselen går ut på. På FFI har vi utviklet en metode for å verifisere at et kjernevåpen faktisk er blitt destruert. I dette arbeidet har atomgruppen ved FFI, Institutt for energiteknikk, NORSAR og Statens strålevern i mer enn ti år samarbeidet med britiske forsvarsmyndigheter og kjernevåpenlaboratoriet i Storbritannia. Resultatet

er prosedyrer, målinger og teknikker som er nødvendige dersom inspektører skal være sikre på at det er et ekte kjernevåpen som er blitt destruert, og at materiale ikke er kommet på avveie, forteller Håvard Kippe.

Illustrasjon: Statens strålevern

Opprydding etter jordskred.

Foto: DSB

FLERE BISTANDSANMODNINGER TIL SIVILFORSVARET

Mye tyder på at det er et økende behov for Sivilforsvaret som forsterkningsressurs. Statistikken viser at etaten er en vesentlig bidragsyter i det nasjonale og lokale beredskapsarbeidet. Fra 159 innsatser i 2010 til et gjennomsnitt på 214 innsatser årlig i etterkant. Rekordåret var 2014 med 291 innsatser.

Fremfor alt benyttes Sivilforsvaret på flere innsatsområder enn tidligere. Første halvår i år er betegnende for dette, eksemplifisert ved bistand ved store utfall av EKOM i Finnmark og funn av gammel flybombe i Vestfold. Videre samarbeidet Sivilforsvaret med politiet under sykkel-VM i Bergen. Særlig har leveranse av vakt hold og sikring, og telt med lys og varme vist en økning siste år. Dette dreier seg om bistand ved ulike naturutløste hendelser som flom og skred, branner og ved politietterforskning.

SIVILFORSVARETS FORSTERKNINGSLEVERANSE 2017 – 1. HALVÅR

Telt, lys og varme:	35
Søk etter personer:	30
Logistikk og materiell:	27
Forpleining:	16
Vakt hold og sikring:	15
Lederstøtte:	13
Samband:	13
IKT-støtte:	12
Brannslukking:	9
Vannforsyning:	9
Lensing og flomsikring:	4
Annet:	5

MOT HYBRIDE TRUSLER

Norge har undertegnet en avtale om å delta i et senter mot hybride trusler, «European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats».

Det sikkerhetspolitiske landskapet preges av stadig mer sammensatte utfordringer og komplekse aktørbilder. Bruk av hybride virkemidler øker. Flere land opplever desinformasjon, påvirkningskampanjer knyttet til valg og hacking av kritisk infrastruktur. Effekten av disse og andre hybride virkemidler forsterkes av samfunnets økende avhengighet av det digitale rom.

Det er av stor betydning å møte disse utfordringene med en helhetlig tilnærming og god koordinering, både nasjonalt og internasjonalt. Dette er bakgrunnen for at Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet i fellesskap har gått sammen om å forsterke innsatsene, blant annet ved å knytte Norge til det finskleddede hybridsenteret.

Senteret har som formål å øke forståelsen for hybride trusler, hvordan sårbarheten kan utnyttes gjennom hybride virkemidler og hvordan motstandsdyktigheten kan bedres. Finland, Frankrike, Latvia, Polen, Storbritannia, Sverige, Tyskland og USA er alle med i tillegg til at EUs utenriks-tjeneste og NATOs internasjonale stab aktivt deltar i senterets arbeid.

En plass i tilfluktsrom

– I dag har tilfluktsrommene kapasitet til om lag 50 prosent av befolkningen, og like mange bor slik til at de kan høre signalene fra et varslingsanlegg. Skal vi ha landsdekkende tyfonvarslings vil det koste mellom 150 og 200 millioner kroner. Hver plass i et tilfluktsrom koster 22.000 kroner. Skal vi øke dekningsgraden med en prosent koster det rundt en milliard kroner, heter det i en melding fra DSB.

En styrking og videreutvikling av totalforsvaret vil også medføre behov for styrking av Sivilforsvaret for å ivareta hele oppgavespekteret i fred, krise og krig.

NATO skal øve på storskalaoperasjoner

Norge blir stedet for storøvelsen Trident Juncture neste år. – Viktig for det norske forsvaret, sier forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen.

– NATO trenger mest mulig realisme, der en kombinerer operasjoner på land, til sjøs og i luften. Dette får vi til i Norge, som er et av de beste stedene å trene i hele Europa, sier general Denis Mercier, som er NATOs Supreme Allied Commander Transformation (SACT).

Han påpeker at kaldt klima også byr på ekstra utfordringer, som er bra når en skal teste styrkene og strukturen.

Der NATO i mange år har vært opptatt med operasjoner internasjonalt er fokuset nå tilbake til kjernen i samarbeidet; kollektivt forsvar.

– Avskrekking er alltid en faktor for NATO, som er en forsvars- og ikke en angrepsallianse. Med store øvelser tester og demonstrerer vi vår allianses evne til å respondere og vår kapasitet, slik at dette er troverdig, sier Mercier.

Forsvarssjef Haakon Bruun-Hans-

sen mener at det også for Norge, isolert sett, er mye å hente utover viktig samtrening med NATO-allierte.

– Dette er en unik mulighet til å teste alle våre systemer. Alt av planverk når det gjelder å motta store allierte forsterkninger i tilfelle krise og krig kan vi nå få øvet. Uten en så stor øvelse er ikke dette mulig, logistikken blir ikke utfordrende nok uten at flere NATO-land øver sammen på denne måten, presiserer Bruun-Hanssen.

Klar til aksjon.

Foto: Forsvarets mediesenter

Foto: Statnett

MÅ TÅLE TØFFERE PÅKJENNINGER

Statnett må ta hensyn til mer ekstremvær når de bygger for fremtiden. Det går frem av en ny rapport.

Mye er usikkert om fremtidens klima, men ekspertene er overbevist om at det blir varmere, mer nedbør, mer ekstremnedbør, havnivåstigning, større regnflommer og kortere snø sesong. I den rapport Statnett har fått laget om klimaendringenes betydning for deres anlegg fremkommer det at snø, is og vind er de værforholdene som vil skape størst problemer for driften av kraftnettet.

– Samtidig som klimaendringene går raskere enn først antatt, får vi stadig bedre metoder for å beregne hvordan snø, vind og is belaster våre kraftledninger. Dette gir føringer for hvor mastene plasseres i terrenget, og for de tekniske løsningene på master og linjer, sier avdelingsleder Anders Bostad i Statnetts kraftledningsavdeling.

Mindre snø vil bety færre tørrsnøskred mot slutten av århundret, men mer regn vil trolig føre til flere løsmasseskred, i følge hydrologene.

NYE UTFORDRINGER

– Problemet med ising på kraftledningene vil forsvinne med økt temperatur enkelte steder langs kysten. Noen steder lenger inn i landet vil det bli problemer med våt snø som fester seg på ledningene, påpeker forsker Harold McInnes ved Meteorologisk Institutt.

Instituttet har skrevet rapporten i samarbeid med Statnett, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Norges Geotekniske Institutt (NGI).

NY KUNNSKAP, NYE LØSNINGER

For kraftledningen mellom Sima og Samnanger på Vestlandet har nye metoder gitt økt kunnskap.

– Der har vi hatt ganske ekstreme mengder med is enkelte steder. Med dagens metoder for beregning av ising, ville vi hatt bedre kunnskap da vi planla bygging. Nå i ettertid er topplinjen med fiberoptisk kabel

lagt på bakken på de mest utsatte stedene, forteller Anders Bostad.

Andre steder har ny informasjon om eksempelvis skredfare, gjort at planlagte byggeprosjekter har blitt flyttet, som ved Kobbvatnet i Nordland.

– Der har vi planlagt å utvide en eksisterende transformatorstasjon, men på grunn av faren for skred har vi valgt å flytte anlegget to kilometer. Årsaken var at det ville blitt komplisert og kostbart å sikre anleggene på den opprinnelige plasseringen. Andre eksempler på klimatilpasninger kan være å støpe høyere fundamenter som tåler skred, øke anleggenes evne til å avlede flomvann og bruke ny teknologi for å forhindre at is bygger seg opp på ledningene. Det er alltid mulig å dimensjonere større og bygge seg ut av de utfordringene klimaendringer skaper, men det koster sier avdelingsleder Bostad.

Foto: Pixabay

POLITIET BEKYMRET FOR DRONEBRUK

Ønsker et internasjonalt regelverk for dronepiloter. Kollisjon med fly er et skrekkscenario.

Det siste året har det blitt registrert 14 hendelser der bruk av droner har brutt Luftfartsverkets regler. I sommer fikk eksempelvis en dronepilot en bot på 8.000 kroner for å fly over en utendørskonsert i Bergen.

I et intervju med NTB sier stabs-sjef i Vest politidistrikt, Gustav Landro, at droner er potensielt skadelige hvis de faller ned. – Tenk deg scenarioet der en drone faller ned over en folkemengde på 15.000 mennesker, som det var på den siste

VG-konserten i Bergen, sier Landro.

Dronebruk er selvsagt også et tema norske piloter er opptatt av. Lederen for Norsk Pilotforbund, Petter Førde, ønsker at regelverket skal strammes inn slik at en får bedre kontroll over dem som opererer dronene.

– Dersom et fly i høy hastighet får en drone i motoren kan det få alvorlige konsekvenser. Vi ønsker ikke å stoppe dronebruken, men vi må få på plass et internasjonalt regelverk

som gjør at dronene kan sees på radaren og at pilotene er sertifiserte, påpeker Førde.

Luftfartstilsynets regler omfatter blant annet bestemmelser om at en drone skal holde minst 150 meters avstand til folkemengder med mer enn 100 personer. For øvrig skal det holdes 150 meters avstand til enkeltpersoner, biler og bygninger. Det er kun lov å fly i dagslys og det er forbudt å operere en drone når en har promille.

Droner kan vokte fremtidens kraftnett

Lengden av kraftledningene i Norge tilsvarer jordas omkrets ti ganger. I dag brukes helikoptre til inspeksjonsjobben.

I Statnett er en klar på at det er aktuelt å ta droner i bruk.

– Datakraften som sitter i dronene blir stadig bedre, samtidig som de blir lettere å manøvrere. Imidlertid er det ikke meningen å sette helikoptrene på bakken i permanent forstand, sier seniorrådgiver i Statnett, Rolf Aaberg Broch, i et intervju med NRK Trøndelag.

VANT IDÉKONKURRANSE

Det var studenter fra NTNU som gikk av med seieren i Statnetts idékonkurranse om nye løsninger innen kraftnett. Masterstudent Per Magnus Veierland studerer kunstig intelligens og er med i en tverrfaglig forskningsgruppe som utvikler et teknologisk system for droner. Han forteller at dronen de jobber med primært bygges for å inspisere kraftlinjer rutinemessig, og som en feilsøker i etterkant av ekstremvær.

– Etter at eventuelle feil er registrert må det sendes ut mannskaper for å rette dem opp. På sikt kan vi se for oss at dronen selv skal kunne greie å utbedre enkelte feil. Det er langt dyrere å bruke helikoptre til denne type overvåking, og fotoanalysene i etterkant er tidkrevende. I stedet vil dronen automatisk registrere feil. Med mer ekstremvær kan dronen sjekke kraftledningene når det er for risikofyllt å bruke helikoptre, opplyser Veierland.

LANG REKKEVIDDE

Systemet som Veierland har utviklet til bruk med den nye dronen har en kapasitet som langt overstiger droner folk flest har befatning med.

– Her snakker vi om en rekkevidde på nær 500 kilometer. Det åpner for at åtte droner av denne typen er nok til å dekke hele Norges areal, om dronene stasjoneres på de

rette stedene. Rekkevidden er et resultat av at dronen får et løft fra vingen når den er i flymodus, kombinert med en nyutviklet hybridmotor som genererer elektrisitet fra bensin. Siden bensin har 50–100 ganger mer energi sammenlignet med batterier pr. kilo, øker dette rekkevidden vesentlig. Når dronen kun flyr med batterier, beregner vi en rekkevidde på 130 kilometer, opplyser Per Magnus Veierland.

PRØVER ULIKE TYPER

Statnett er nå i gang med å prøve ut ulike dronetyper.

– Droner blir et supplement, ikke en erstatning. Samtidig er teknologien i så rask utvikling at dronene er i bruk om en fem års tid både når det gjelder inspeksjon og dokumentasjon på linjenettet, sier seniorrådgiver Rolf Aaberg Broch i Statnett.

Nasjonalt rammeverk om IKT-sikkerhet

– Stortingsmeldingen om IKT-sikkerhet legger grunnlaget for regjeringens arbeid med å gjøre Norge enda tryggere – også på det digitale området, sier justis- og beredskapsminister Per-Willy Amundsen.

– Vi må alle ta ansvar for en sikrere IKT-hverdag. Det enorme dataangrepet WanaCry, som rammet land verden over, viser hvor viktig det er med god IKT-sikkerhet. Det er avgjørende at informasjon blir delt raskt og sikkert mellom dem som skal håndtere hendelser på en riktig og effektiv måte, sier justis- og beredskapsministeren.

I løpet av inneværende år skal det ferdigstilles et nasjonalt rammeverk som skal bidra til en mer effektiv håndtering av hendelser og et bedre samarbeide mellom ulike aktører. Departementet har også tatt et initiativ for bedre deling av informasjon mellom offentlige og private virksomheter, blant annet gjennom etablering av en teknisk plattform. Regjeringen har startet arbeidet med å utarbeide en nasjonal kompetansestrategi for IKT-sikkerhet, og vil altså dessuten opprette et eget forum for nasjonal IKT-sikkerhet. Her vil representanter fra næringsliv, akademia og interesseorganisasjoner bli invitert til å delta.

Foto: Forsvarets mediesenter

BRUKERNE ER GODT FORNØYD MED NØDNETT

Nødnett bidrar til effektiv kommunikasjon og samhandling. Det er bedre enn det sambandet vi hadde før, viser en brukerundersøkelse.

I overkant av 5.000 Nødnettbrukere fra ulike brukergrupper svarte på Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskaps undersøkelse. Over 70 prosent av respondentene svarte at de brukte Nødnett daglig eller ukentlig. Rundt 3.000 av de spurte representerte politi og brann- og redningsvesen, mens de resterende representerte frivillige organisasjoner og andre brukere av Nødnett, som bl.a. Tollvesenet.

HAR ET FORBEDRINGSPOTENSIAL

Målene med brukerundersøkelsen var både å kartlegge effekten av å innføre Nødnett og å avdekke forbedringspunkter. Selv om brukerne generelt er fornøyde med dekningen viser resultatet at det er et forbedringspotensial i enkelte geografiske områder. I tillegg bør lyd kvaliteten for brannmenn som bruker Nødnett-utstyr i hjelm kunne bli bedre.

EGEN UNDERSØKELSE I HELSETJENESTEN

Helsetjenesten har gjennomført en egen undersøkelse parallelt. Også denne viser at nødnettbrukerne er svært fornøyd, samtidig som det også her er et potensial for forbedring for enkelte områder.

Det viser seg å være stor forskjell mellom målgrupper hvor akuttmedisinske kommunikasjonsentraler (AMK) og ambulanspersonell alltid er tilgjengelige i nødnett, men det er variasjoner mellom målgruppene. Mange av brukerne rapporterte at de foretrakk å bruke mobiltelefon på grunn av dårlig talekvalitet og problemer med deknningen. Større satsing på kontinuerlig opplæring og forbedring av talekvaliteten vil kunne redusere bruk av mobiltelefon i situasjoner hvor det forutsettes at kommunikasjonen skjer i det lukkede og avlyttingssikre nødnett.

Samtlige nødnettbrukere i de geografiske ansvarsområdene for de 11 akuttmedisinske AMK'er fikk tilsendt spørreskjema. 3.670 personer svarte på undersøkelsen.

SAMLET INFORMASJON OM STORULYKKEFORSKRIFTEN

Viktig informasjon om Storulykkesforskriften og Seveso-direktivet er nå samlet i en egen digital veiler på www.dsb.no.

I veilederen finnes blant annet informasjon om hva storulykkevirksomhetene må gjøre, hvordan storulykkemyndighetene arbeider for å følge opp virksomhetene og hvilke plikter norske myndigheter har etter Seveso-direktivet. Det gis også spesiell informasjon til dem som bor i nærheten av disse virksomhetene og til arealplanleggere i kommunene. Videre er det linker til forskriften, direktivet og veiledninger. I tillegg er det linker til aktuelle nordiske myndighetssider, EU-relaterte sider og til aktuelle uhellsdatabaser som kan være nyttige.

Flykontrollørene fikk sette sjøbein

Til daglig sitter flykontrollørene inne i et fjell og overvåker luftrommet via radar, men ikke under øvelsen Arctic Challenge Exercise (ACE).

Luftøvelsen ACE samlet ikke bare luftforsvar fra Europa og Nord-Amerika. Marinen i Norge deltok også med en fregatt, tre mobile luftkontrollører (FAC) fra Kystjegerkommandoen og tre Skjold-klasse-korvetter.

Under luftøvelsen tok Marinen om bord et team fra Luftforsvaret, bestående av flykontrollører og en varslingsoperatør som jobbet tett med fregattens stående krigførings-team.

HAVKONTROLL

– Ved å kontrollere jagerfly fra fregatt ved hjelp av radar, samband og linksystemer har vi fått øvet et viktig alternativt operasjonskonsept og økt interoperabilitet mellom sjø- og luftstyrke, sier kommandørkaptein Daniel Thomassen, skipssjef på KNM «Fridtjov Nansen».

Norges sjøområder er over sju ganger større enn Fastlands-Norge. For å ha kontroll over sjøområdene må derfor norske og allierte militære styrker virke effektivt sammen. Krigsskipene kan operere i et område over lang tid, mens kampflyene kan konsentrere stor ildkraft mot spesifikke mål i kort tid. I tillegg til den direkte koordineringen mellom fartøy og fly, samvirker enheten med Luftforsvarets kontroll- og varslingsskjede.

VIKTIG STØTTE

Marinen stilte også med tre mobile luftkontrollører fra Kystjegerkommandoen. Dette er en viktig kapasitet for Marinen som gjør det mulig å konsentrere stor ildkraft mot fiendtlige mål i kystområder eller å overvåke et større område. For kontrollørene var ACE en unik treningsmulighet som ga fly-ressurser utover det de normalt får trent med.

Reparasjon av stridvogn.

Foto: Forsvarets mediesenter

EN OMFATTENDE VEDLIKEHOLDSØVELSE

Forsvaret styrker sin operative evne ved å øve klargjøring av materiell som skal anvendes av U.S. Marine Corps og andre allierte i tilfelle krise og krig.

På fire uker i løpet av våren gjennomførte Forsvaret en omfattende vedlikeholdsøvelse. Rundt 90 millioner kroner og 50.000 arbeidstimer ble brukt.

Øvelsens to første uker ble viet Vertslandstøttebataljonen på Værnes, som er øremerket til støtte for U.S. Marine Corps og andre allierte i en krise og krigssituasjon i Norge. Hundrevis av feltvogner, lastevogner, beltekjøretøy, materiellsystemer og våpen ble gjort beredskapsklar. I tillegg ble beredskapslagrene fylt med nødvendige reservedeler.

ØKT TROVERDIGHET

– Dette gjør at vår del av avtalen om mottak og hva som skal kunne leve-

res kan gjøres innenfor tidsrammen som er forventet. Det øker troverdigheten i vårt bidrag til dette samarbeidet, sier forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen.

Øvelsens to siste uker ble gjennomført i juni ved Bjerkvik tekniske verksted i Narvik, der Hærens og Heimevernets materiell ble gjenstand for etterlenget vedlikehold. Det var første gang Forsvaret gjennomførte en så omfattende vedlikeholdsøvelse. I tillegg til å gjøre materiellet beredskapsklart gjorde øvelsen det mulig å øve personell, avdelinger, operativ ledelse og planverk av vedlikeholds- og forsyningsressursene i Forsvaret for en eventuell skarp situasjon.

Øvelsen var en umiddelbar respons

på regjeringens bestilling i Langtidsplanen for Forsvaret 2017–2020 «Kampkraft og bærekraft».

BREDT SAMARBEID

Øvelsen ble ledet av Nasjonal logistikk kommando og involverte Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), Hæren, HV og sivilt næringsliv.

– Vi har ved flere anledninger sagt at det står dårlig til med beredskapen på grunn av materiellsituasjonen. Nå har vi tatt en hel bataljon, reparert den og gjort den beredskapsklar i løpet av få dager. Det betyr mye. Dessuten skal vi ta for oss Hæren og Heimevernet i inneværende år. Det gjør at store deler av Forsvaret igjen er klart, slik det er forventet å være, sier forsvarssjefen.

God å ha når det trengs.

Foto: Egenes brannteknikk AS

SEKS AV TI UTRYKNINGER TIL FALSKE ALARMER

– Dette utfordrer beredskapen og i ytterste konsekvens kan det forsinke innsatsen til reelle hendelser, sier direktør Cecilie Daae i Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Tall fra DSB viser at brann- og redningsvesenet i Norge utførte 85.000 oppdrag i 2016. Hele 57 prosent av utrykningene var til unødige og falske alarmer. De fleste av de unødige utrykningene skyldes feil bruk av utstyr, tekniske feil på anlegg og meldinger som viste seg ikke å være branntilløp.

SVEKKER TILLITEN

– Det kan være fare for at folk slutter å ta brannalarmer på alvor. Mange av disse unødige utrykningene kan unngås hvis vi alle tar litt mer ansvar, sier DSB-direktøren.

Brannvarslingsanlegg skal monteres

av fagfolk og må vedlikeholdes jevnlig. Det er også viktig at de som har direktekoblet alarm til en alarmsentral raskt gir beskjed ved falsk alarm. Saken har også en økonomisk side. Hver utrykning koster, og bygningseiere med alarmanlegg som ikke fungerer etter hensikten kan bli bøtelagt.

REDNING OG ANDRE OPPDRAG

Brann- og redningsvesenet utførte 37.100 reelle oppdrag i 2016. Disse fordelte seg jevnt på brann, redning og andre oppdrag. Rundt 34 prosent av brann- og redningsvesenets reelle oppdrag dreide seg om håndtering av uhell.

Den største kategorien var trafikkulykker med 5.500 utrykninger foran helsesoppdrag med 5.300. I helseoppdrag ligger alt fra assistanse til ambulansetjenesten til oppdrag en rykker ut til for å redde personer. Kategorien «Andre oppdrag» utgjorde 30 prosent av de reelle oppdrag og omfattet bl.a. diverse serviceoppdrag for kommunens innbyggere, håndtering av naturhendelser (878 oppdrag), bistand til politiet (852 oppdrag), redning av dyr (778 oppdrag), akutt forurensning (448 oppdrag) og berging av verdier (368 oppdrag).

DEPARTEMENTENE:

BEDRING I SAMFUNNSSIKKERHETSARBEIDET

Det viser en evalueringsrapport fra Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) og Forsvaret forskningsinstitutt (FFI).

Justis- og beredskapsdepartementets (JD) samordningsrolle innenfor samfunnssikkerhetsfeltet innebærer blant annet et ansvar for at det føres tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet. I fjor høst ba JD Direktoratet for forvaltning og IKT og Forsvarets forskningsinstitutt evaluere tilsynsordningen. Målet var å få kunnskap om hvor godt ordningen fungerer og hvordan den eventuelt kan forbedres.

Rapporten viser at departementene er fornøyde med ordningen, og

at de ønsker en videreføring. Departementene opplever at tilsyn bedrer kvaliteten, systematikken og metodikken i samfunnssikkerhetsarbeidet. I tillegg øker det bevissthet om arbeidet, både på ledernivå og i departementenes fagavdelinger.

Justis- og beredskapsminister Per-Willy Amundsen påpeker at rapporten gir viktige kunnskaper om hvordan departementene opplever ordningen.

– Kunnskapen vil vi bruke når vi nå reviderer kravene, og til å videre-

utvikle tilsyn som virkemiddel, sier justis- og beredskapsministeren.

Rapporten peker også på mulige forbedringspunkter. I følge den bør kravene til departementenes arbeid bli tydeligere. Den spør også om tilsynsordningen gir ønsket effekt i forhold til arbeidsmengden tilsynte medfører.

Siden 2002 er det ført tilsyn med samtlige departementer tre ganger.

Rapporten kan leses i sin helhet på www.difi.no

Nye veiledere om samfunnssikkerhet

DSB har utarbeidet to nye veiledere om hvordan samfunnssikkerhet kan ivaretas i arealplanleggingen; «Samfunnssikkerhet i kommunenes arealplanlegging – Metode for risiko- og sårbarhetsanalyse i planlegging» og «Veiledere om sikkerheten rundt storulykkevirksomheter».

Den førstnevnte veilederen er en metode-veileder for ROS-analyser i planleggingen. Gjennom ROS-analyser etableres et kunnskapsgrunnlag som bidrar til å unngå en arealdisponering som skaper ny eller økt risiko og sårbarhet i lokalsamfunnet.

En utfordring for samfunnssikkerheten kan være den storulykkerisiko som følge av store mengder farlige kjemikaler. DSB har derfor også utarbeidet en veileder rundt dette tema. Der gis en mer detaljert beskrivelse av hvordan storulykkesrisiko bør følges opp i arealplanlegging rundt eksisterende virksomheter i forbindelse med etablering av nye.

Det er vesentlig at kunnskapsgrunnlaget fra ROS-analyser følges opp med forebyggende tiltak i arealplanforslag. Kommunen må passe på at dette er ivaretatt, og i tråd med de mål som er satt for samfunnssikkerhet, samfunnsutvikling og arealforvaltning.

TEMA:

TOTALFORSVARET I ENDRING

Den nye bistandsinstruksen, Sivilforsvarsstudien og Landmaktutredningen vil, både samlet og hver for seg, få betydning for totalforsvaret i tiden fremover. Det sivilmilitære samarbeid vil avgjøre om vi som nasjon skal lykkes i å stå i mot tidens utfordringer.

DEN NYE BISTANDSINSTRUKSEN

- HANDLINGSRELATERT OG STERKT FORENKLET

– Ved å redusere antall beslutningspunkter fra 6 til 2 gir myndighetene et kraftig signal om at reaksjonstiden frem til handling settes i høysetet, sier departementsråd i Forsvarsdepartementet, Arne Røksund, som var leder for det utvalget som beredte grunnen for de forenklete rutiner. – Den nye bistandsinstruksen er en milepel for fremtidens totalforsvar, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

Arne Røksund

Foto: Forsvarsdepartementet

mentet (FD) og Justis- og beredskapsdepartement (JD). Utvalget, som ble ledet av departementsråd Arne Røksund, FD, foreslo en rekke forenklete rutiner for å utløse bistand fra Forsvaret.

ET PUSLESPILL

– Utgangspunktet er at samfunnets samlede ressurser må utnyttes på best mulig måte. Sentralt i dette er samarbeidet mellom politiet og Forsvaret. Kriser og større hendelser kan gjøre det nødvendig for politiet å anmode Forsvaret om bistand. Da er det viktig at rutinene er enkle og effektive. I utvalget la vi sterk vekt på å forenkle disse. Det tidligere skillet mellom håndhevelsesbistand (skarpe oppdrag) og alminnelig bistand er nå fjernet. Nå vil alle beslutninger om anmodning og innvilgelse av bistand bli tatt i etatene, som regel da hos Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) og i det angjeldende politidistrikt eller i Politidirektoratet (POD). Det er en «rød tråd» som går igjen i prosedyrene, nemlig å skaffe av veien alt som kan forsinke rask reaksjon. Ser vi på de utfordringer terroraksjoner skaper, er det tvungende nødvendig å respondere hur-

tig. I beslutningsprosedyrene ved bistandsanmodning heter det at den kan fremmes skriftlig av politisjef, POD eller Politiets sikkerhetstjeneste (PST) til FOH. Gjenpart av anmodning og beslutning sendes så umiddelbart til FD og JD, som utøver alminnelig styringsrett, forklarer Arne Røksund.

TIDSKRITISKE SITASJONER

Dersom spesielle situasjoner krever det kan anmodning om bistand fremmes og behandles muntlig for deretter å bli skriftlig bekreftet.

– Om nødvendig kan politiet og Forsvaret starte nødvendig planlegging og forberedelser til bistand uten å måtte vente på formelle beslutninger. I dette ligger fremføring av styrkt og andre ressurser. Det er politimesteren som er operasjonsleder. Han gir sitt oppdrag til Forsvaret, der bistandsenheten ledes av militær sjef. Det har tidligere vært diskusjoner om ledelse av operasjoner ved maritim kontraterror. Ved bistand til maritim kontraterror er det, innenfor rammen av oppdraget fra politiet, Forsvarets ansvar å lede og gjennomføre operasjoner, opplyser departementsråd Røksund.

Gjørv-kommisjonens rapport etter terroranslagene 22. juli 2011 bidro til at totalforsvarsbegrepet for alvor ble tydeliggjort. I rapporten kom det klart frem at «ressursene ikke fant hverandre» og at det var en rekke uklarheter i samspillet mellom det sivile samfunn og Forsvaret. Et sentralt spørsmål var rutinene for å utløse bistand fra Forsvaret til politiet når en hendelse gjordet det påkrevet. I ettertid har bistandsinstruksen vært gjenstand for bred debatt. Den 16. juni fastsatte regjeringen den nye instruksen med basis i forslag fra et utvalg nedsatt av Forsvarsdeparte-

ET POLITISK ANSVAR

– Å redusere antall beslutningspunkter fra 6 til 2 er et viktig bidrag til dagens og morgendagens totalforsvar. Et robust samfunn er først robust når sivile og militære ressurser samvirker optimalt. Og så er det jo slik at det alltid vil være et krevende spørsmål når vi eventuelt skal vurdere bruk av militærmakt. I politiloven er det fastsatt rammer for hva Forsvarets personell kan anvende av makt ved politibistand. De midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, forklarer Røksund.

Han presiserer at Forsvarets bistand til politiet er et politisk ansvar. Derfor utøver departementene en reaktiv styringsrett. Det oppstilles en plikt for politiet og Forsvaret til umiddelbart å sende gjenpart av anmodning om beslutning til de berørte departementer som kan stanse iverksettelsen.

– På denne måten ivaretas nødvendig politisk kontroll og styringsrett, samtidig som det altså blir mulig for politiet og Forsvaret å iverksette de nødvendige strakstiltak. Den nye bistandsinstruksen omfatter en nødvendig balanse mellom alle berørte aktører, sier departementsråd Arne Røksund.

Fra Øvelse Hovedstad.

Foto: Forsvarets mediesenter

Fremtidens klima utfordrer totalforsvaret

Med over 400 vassdrag og mye vind og vær har Norge alltid vært utsatt for naturutløste hendelser. I fremtiden blir det mer av alt.

De senere års hendelser bekrefter klimaforskernes spådommer om mer ekstremvær i årene som kommer. Økt flom og skredfare setter krav til mange aktører, det være seg planleggere, utbyggere og myndigheter. I et land som Norge kan en aldri bevilge seg bort fra all risiko for at det skal skje, eksempelvis ved flom. I en melding fra de fagdepartementer som etter lovverket er sentrale aktører, heter det at en må leve med flom og skredfare.

1,5 MILLIARDER KRONER

I 2017 ble det bevilget totalt 385 millioner kroner til sikring av viktige områder over budsjettet til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Siden Solberg-regjeringen tiltrådte er det bevilget totalt rundt 1,5 milliarder kroner til flom- og skredforebygging. Ansvaret for skred og flom er sammensatt, men det er likevel en tydelig arbeidsdeling gjennom lovverket og regjeringens styringsdokumenter.

FIRE DEPARTEMENTER

Det er Olje- og energidepartementet, gjennom NVE, som har ansvaret for flom og skred. Kommunal- og moderniseringsdepartementet er overordnet plan- og bygningsmyndighet, og har i tillegg en viktig samordningsfunksjon overfor fylkesmannen. Det generelle ansvar for

samfunnssikkerhet og beredskap er tillagt Justis- og beredskapsdepartementet, mens Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvar for klimatilpassning.

OGSÅ ET EGET ANSVAR

Det grunnleggende ansvar for å beskytte seg selv og egen eiendom ligger på den enkelte samfunnsborger. Ansvaret som tillegges den enkelte innbygger må stå i forhold til de forutsetninger den enkelte kan forventes å ha. Kommunene har ansvaret for at sikkerheten ved flom og skred ivaretas ved ny utbygging og gjennom lokal beredskap. Kartlegging gjennom ROS-analyser er grunnlaget for iverksettelse av forebyggende tiltak og håndteringen av flom- og skredrisikoen på lokalt nivå. Arealplanlegging etter plan- og bygningsloven er det beste virkemiddelet en har for å ta hensyn til klimaendringene.

ØKT BEREDSKAP

Ved større hendelser er det nødvendig å kalle på Sivilforsvaret og, i spesielle tilfeller, Forsvaret. Sivilforsvaret er styrket med 13,3 millioner kroner til anskaffelse av nytt utstyr. Mobile forsterkningsenheter og materielle oppgraderinger har gitt Sivilforsvaret et løft som er av stor betydning. En må kunne si at kriseberedskapen er forsterket.

– ET BETYDELIG NASJONALT LØFT

– Moderniseringen av Totalforsvaret vil styrke vår evne til å forsvare landet, beskytte befolkningen og opprettholde et fungerende samfunn når kriser inntreffer, sier direktør Cecile Daae i Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB). – Totalforsvaret må omfatte hele spekteret av grep vi som samfunn kan ta, påpeker hun.

AV JAN ERIK THORESEN

Cecile Daae

Foto: DSB

best mulig måte, presiserer direktør Cecile Daae. Som øverste sjef i DSB spiller hun en sentral rolle når kriser truer.

SYSTEMATIKK OG UTHOLDENHET

Tidlig i 2016 fikk DSB i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (JD) å foreta en konseptutredning om Sivilforsvaret. Bakgrunnen var samfunnets sårbarhets- og beredskapsutfordringer, som er i kontinuerlig endring. Departementet så at situasjonen også måtte omfatte endringer i Sivilforsvarets samfunnsoppdrag, ikke minst hensett til den økende grad av ekstremvær og andre uønskede hendelser. En viktig faktor var også endringer i den sik-

kerhetspolitiske situasjon og nye utfordringer som følge av migrasjon.

– Det ble nedsatt en prosjektgruppe som leverte sin innstilling i juni i år. I utredningen kommer det frem at det er et stort behov for økt utholdenhet og mobilitet og at Sivilforsvaret får en betydelig styrket grunnopplæring og en styrking av materiellbeholdningen, spesielt innen kritisk infrastruktur, rydding og flombekjempelse, sier Cecile Daae.

MØTER FREMTIDENS UTFORDRINGER

Å håndtere fremtidens utfordringsbilde krever en bredde i oppgaveporteføljen.

– I utredningen er det tatt høyde for at Sivilforsvaret blant annet skal

– Dersom en alvorlig situasjon inntreffer er det sivile samfunn og Forsvaret gjensidig avhengige av hverandre. Totalforsvaret handler om å ta i bruk alle de virkemidler vi har på

En av Sivilforsvarets mobile enheter i aksjon.

Kilde: Oppland sivilforsvarsdistrikt

gi operativ støtte til redningstjenesten, nød- og beredskapssetatene og andre instanser med primæransvar for håndtering av ulykker og spesielle hendelser som er av et så stort omfang at de utfordrer flere sektorer. Behovet for økt mobilitet er stort. Vi skal ha et sivilforsvar med stor grad av lokal tilstedeværelse. Utholdenhet og motstandskraft i person og system er en nødvendighet, presiserer Cecilie Daae.

BESKYTTE INNBYGGERNE

Totalforsvaret tilpasses løpende til nye utfordringer i et sårbart samfunn.

– Uansett type krise, det være seg naturkatastrofer, krig eller andre hendelser, skal funksjoner og infrastrukturen holdes oppe. I vår tid utsettes vi for påkjenninger i gråsonen mellom krig og fred, eksempelvis situasjoner der en fremmed makt eller annen motstander ønsker å påvirke oss ved bruk av hybride virkemidler i stedet for våpen. Å beskytte innbyggerne mot slike trusler og farer er sentralt for både DSB og Forsvaret. Innenfor Totalforsvarskonseptet må vi se på alle sider av de elementer som må fungere. At kvaliteten på landets tilfluktsrom er høyst varierende, er ett eksempel. Varsling om fare og kommunikasjon med befolkningen under kriser er andre viktige elementer som må fungere. Den pågående moderniseringen av Totalforsvaret vil bidra til et betydelig nasjonalt løft for vår forsvarsevne, beskytte befolkningen og opprettholde et fungerende samfunn ved en krise, påpeker DSB-direktøren.

Hun er opptatt av at Totalforsvaret også handler om hver enkelt innbygger.

– Den enkeltes vilje til å tenke samfunnssikkerhet og beredskap er viktig. Selv i de mest robuste samfunn vil strømmen i perioder bli borte. Telefonene kan slutte å virke, maten kan ta slutt og det blir kaldt i huset. Alle bør forberede seg på at det i fremtiden vil bli mer ekstremvær. Slik sett er vi alle deler av Totalforsvaret. Egenberedskapen er en viktig ressurs, sier direktør Cecilie Daae.

Tyfonen er det mest robuste beskyttelsestiltak.

Er det fortsatt behov for varsling, evakuering og tilfluktsrom?

– Ja, konkluderer FFI-rapporten «Vurdering av samfunnets behov for sivile beskyttelsestiltak». Dette er relevante og nødvendige tiltak under en væpnet konflikt.

Beskyttelse av sivilbefolkningen er forankret i Folkeretten. Denne plikten ble nedskrevet i Sivilforsvarsloven av 1953. Her ble også det norske beskyttelseskonseptet presentert, og det ble bestemt hvilke beskyttelsestiltak konseptet skulle inkludere.

Disse ble videreført i den nye Sivilbeskyttelsesloven av 2010 og omfatter varsling av befolkningen, evakuering av sivilbefolkningen i krig eller når krig trur, og dekning av sivilbefolkningen i offentlige og private tilfluktsrom.

Foto: DSB

RELEVANTE TILTAK

«Varsling, evakuering og tilfluktsrom utgjør relevante sivile beskyttelsestiltak. Det finnes heller ingen likeverdige alternativer til de sivile beskyttelsestiltakene for beskyttelse av sivilbefolkningen i krise og under en væpnet konflikt», heter det i FFI-rapporten. Imidlertid påpekes det at forfatningen til dagens beskyttelsestiltak ikke vil være tilstrekkelig til å beskytte sivilbefolkningen. FFI anbefaler forbedringer ved dagens konsept som kan bidra til å gjøre det bedre rustet til å stå i mot kommende trusler. De sivile beskyttelsestiltakene ble ikke opprinnelig opprettet spesielt for fredsformål. «Likevel kan de sivile beskyttelsestiltakene ha en mulig merverdi og tilpasse deres bruk i fredstid», fremgår det i FFI-rapporten.

MANGLER, UTFORDRINGER OG ANBEFALINGER

Det fremgår av rapporten at de nåværende beskyttelsestiltakene ikke er optimale for et moderne samfunn. Det er andre standarder som er rådende i dag enn da tiltakene ble opprettet og oppført. For tilfluktsromsordningen er manglene fordelt på tre hovedområder; den mekaniske eller fysiske tilstand, planverk som gir retningslinjer for hvordan rommene settes i stand ved bruk, og organisasjon som beskriver ivaretagelsen av vedlikehold og drift i fredstid og under beredskap. Når det gjelder varsling er utfordringene først og fremst knyttet til dekningsgrad og varslingsanleggenes utplassering. FFI-rapporten konkluderer med at de sivile beskyttelsestiltakene utgjør den eneste troverdige beskyttelsen sivilbefolkningen har krav på. Det finnes ingen andre alternativer som kan erstatte de nåværende tiltakene. FFIs hovedanbefaling er å videreføre dagens beskyttelseskonsept. Det vil si videreføring av dagens konsept med tyfonvarslere som den mest robuste formen for befolkningsvarsling, men supplert med en SMS-løsning, og oppdatering og forbedring av gjeldende planverk.

EN TILSTANDSVURDERING

I forbindelse med rapportutarbeidelsen foretok FFI en kartlegging av hvilken forfatning tilfluktsrommene, varslingsanleggene og evakueringsplanene befant seg i. De sikkerhetspolitiske utfordringene har endret seg betydelig den senere tid, noe som påvirker det norske samfunnet og hvordan en tenker sikkerhet og beredskap. Etter at Berlinmuren falt i 1989 ble norsk beredskap bygget ned. Planverket ble gjenstand for forvitring samtidig som også Forsvaret ble bygget ned. Kriser i fredstid, som naturkatastrofer og terrorisme fikk en mer fremtredende plass i landets risikobevisthet enn trusselen for en mulig væpnet konflikt. I dag står vi igjen overfor tradisjonelle sikkerhetsutfordringer, og Totalforsvarskonseptet er mer aktuelt enn på lenge. Det er på bakgrunn av dette at FFIs rapport er laget.

Ny forsvarslov

Fire lover er slått sammen til en, antall paragrafer er kraftig redusert og språket er forenklet.

Vernepliktsloven, Heimevernloven, militærnekerloven og Forsvarspersonelloven er nå blitt til en lov. Forskriftene til den nye loven gir nærmere bestemmelser om blant annet rettigheter og plikter for vernepliktige, særbestemmelser for Heimevernet, samt bestemmelser om militært tilsatte og sivilt ansatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater.

Dette innebærer et mer moderne regelverk som også er oppdatert og tilpasset dagens organisering av Forsvaret. Den nye loven er en videreføring av gjeldende rett, og er et resultat av samarbeid mellom Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Direktoratet for forvaltning og IKT, Språkrådet og Forsvaret.

PST og E-tjenesten

En lovendring har utvidet adgangen til å utlevere informasjon fra skjulte tvangsmidler fra PST til E-tjenesten.

«Et sterkere samarbeid mellom PST og E-tjenesten vil styrke vår felles trygghet. I så måte er lovendringene et bidrag i kampen mot alvorlige trusler mot Norge og norske interesser, herunder internasjonal terrorisme, ulovlig etterretningsvirksomhet og spredning av masseødeleggelsesvåpen», heter det i en pressemelding fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Det er adgang til utlevering av informasjon som PST allerede kan innhente, med hjemmel i Straffeprosessloven og Politiloven, som nå utvides. Utlevering må dessuten være nødvendig for «forebyggelses- og sikkerhetsmessige» formål. Endringen følger opp 22. juli-kommisjonens anbefaling nr. 28.

Økt samarbeid med næringslivet

– Forsvarets rolle i Totalforsvaret må tuftes på en helhetlig strategi der en utnytter mulighetene for å få tilført nye kapasiteter. Dagens trusselbilde ligger i skjæringspunktet mellom det sivile og det militære. Det er utfordrende, men byr også på mange muligheter, sier førsteamanuensis Per M. Norheim-Martinsen ved Institutt for forsvarsstudier (IFS).

AV JAN ERIK THORESEN

Per M. Nordheim-Martinsen

Foto: IFS

NY TENKEMÅTE

– Dette er en ny måte å tenke organisering og kompetanse på. Det dreier seg om en form for, la oss kalle det «partnerskapsorganisasjon» som består av en lang rekke kategorier fra profesjonelle militære via reservister til private kontraktører. Disse vil være tilknyttet det britiske forsvaret på beredskaps- eller faste kontrakter og forpliktet til å levere sine bidrag. Her hjemme har Forsvaret inngått avtaler med sivile aktører. Eksempelvis hviler de nye logistikk-konseptene, som er utviklet for Heimevernet og Forsvarets spesialstyrker, på en avtale med Wilnor Governmental Services (WGS). WGS eies av Wilh. Wilhelmsen og Norsea Group opplyser Norheim-Martinsen.

rere enn rekvisisjon og mobilisering, slik det var før.

Problemfritt er dette imidlertid ikke. Den nye logistikktankegangen reiser flere viktige spørsmål, enn si dilemmaer. Skal en i kontraktene eksempelvis kunne ta høyde for det faktum at sivile transportarbeidere, som jo er lovlige mål for fienden, skal forbli sivile? Eller bør de mobiliseres som soldater? I det hele tatt dukker det opp en rekke problemstillinger i kjølvannet av at det nye Totalforsvaret er i ferd med å utvikle seg. Det er mye som skal på plass. Vi må ikke tape av syne at det hele dreier seg om å sette Forsvaret i stand til å løse sitt samfunnsoppdrag på best mulig måte. Omstillingen av

I en tid der Forsvaret er blitt mindre er også kjerneoppgaver som planlegging og gjennomføring av militære operasjoner blitt redusert. På logistikkområdet er det spesielt synlig. For noen år siden ble det ansett for å være en av kjerneoppgavene i Forsvaret.

– Totalforsvaret skal nå tilpasses et samfunn og et trusselbilde som er langt mer komplekst enn hva tilfellet var under Den kalde krigen. I likhet med i Norge ser også militære organisasjoner i mange andre land til sivil-militært samarbeid for å dekke sine behov, både i krise og krig. Dette kan omfatte alt fra mennesker til blant annet forbruksvarer, helsetjenester, transport og vedlikehold, forteller Per Norheim – Martinsen, og nevner som eksempel Storbritannias Whole Force Concept.

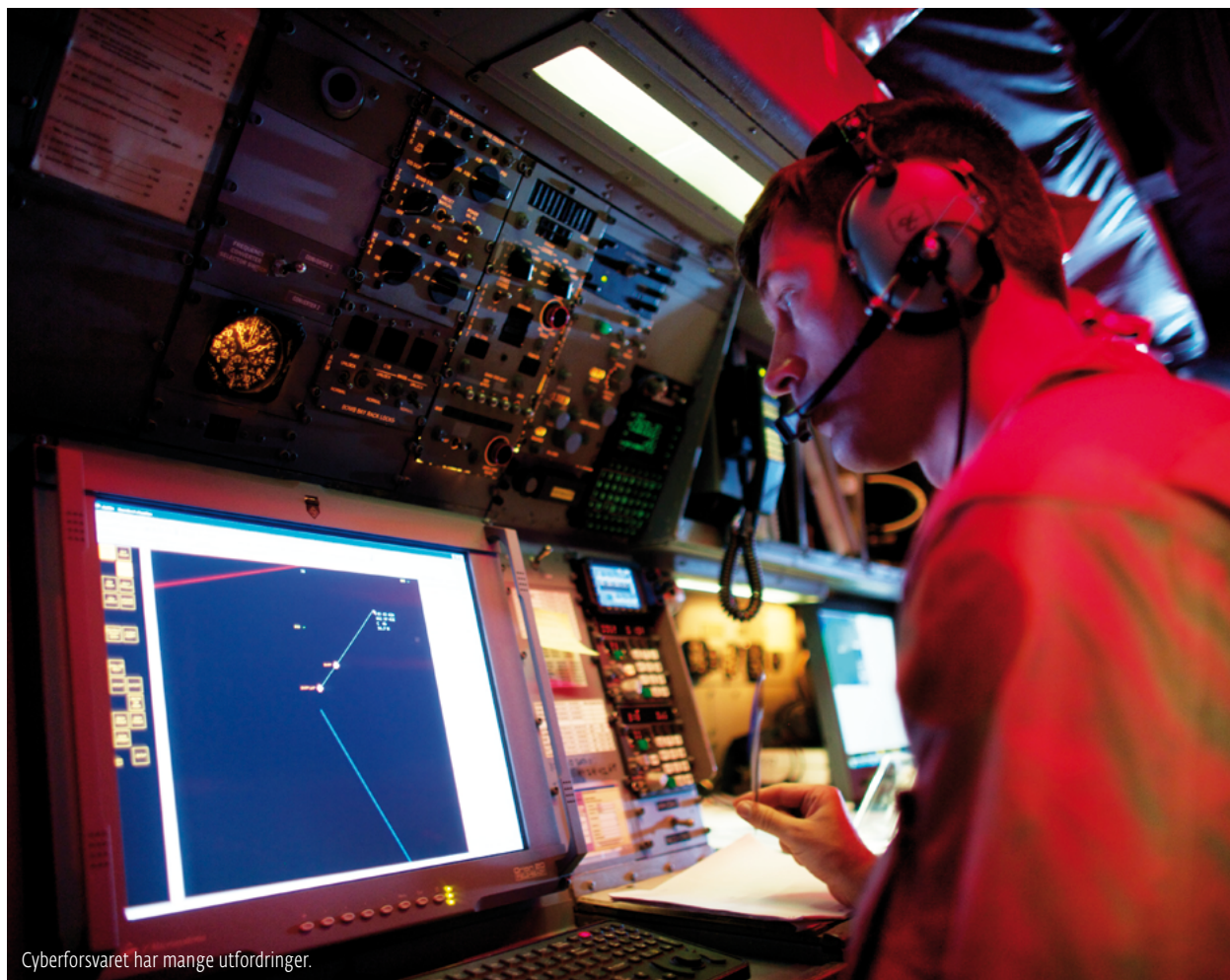
«Totalforsvaret skal nå tilpasses et samfunn og et trusselbilde som er langt mer komplekst enn hva tilfellet var under den kalde krigen»

HELE SPEKTERET

Dagens totalforsvarskonsept baserer seg på at samfunnet skal kunne fungere selv om det utsettes for store påkjenninger.

– Det må derfor kunne virke i hele spekteret, også i bekjempelsen av hybride trusler. På logistikkområdet formaliseres det sivilmilitære samarbeid gjennom kontrakter sna-

Forsvaret er inne i en ny fase. Det kaller på helhetlige og strategisk gode løsninger. På logistikkområdet dreier det seg om å se og bruke mulighetene som ligger i et nært samarbeid med næringslivet. Det er noe av kjernen i fremtidens forsvarsplanlegging, sier førsteamanuensis Per M. Norheim – Martinsen ved IFS.

Cyberforsvaret har mange utfordringer.

Foto: Forsvarets mediesenter

– MÅ TENKE NYTT OM CYBERSIKKERHET

Er det mulig å drive med avskrekking i en virtuell verden? Viktig også for Norge. En utfordring for fremtidens totalforsvar.

I fjor ble NATO rammet av i gjennomsnitt 500 dataangrep hver måned. Det er 60 prosent flere enn i 2015. I løpet av en helg i mai måned ble flere enn 230.000 datamaskiner verden over utsatt for løsepengerviruset Wannacry, som bl.a. angrep Storbritannias statlige helsevesen, FedEx og Deutsche Bahn. «Behovet for koordinert innsats for å sikre cyberspace vokser seg stadig større», skriver Ane Teksum Isbrekken på Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)s hjemmeside.

AVSKREKKING

Ved instituttet har forsker Lilly Pijenburg Muller og Dr. Tim Stevens, Kings College London, sett nærmere på utfordringer og dilemmaer knyttet til begrepet avskrekking i forsvarssammenheng, nærmere bestemt cyberfeltet. Enkelt sagt handler dette om å skremme noen fra å angripe en virksomhet, enten ved å gi inntrykk av at en kan pålegge fienden betydelige kostnader eller begrense utbyttet fienden har å hente ved et eventuelt angrep.

– Tradisjonell militær avskrekking fungerer ved at en viser at en har militære muskler i form av fly, ubåter, tanks og soldater, eksempelvis gjennom øvelser. Å være NATO-medlem er en annen form for avskrekking. Med andre ord er avskrekking alt som hindrer fienden i å angripe en, forklarer Lilly Muller.

ULIKE MÅTER

USA kan eksempelvis gå ut og erkjenne at det er blitt hacket og dermed vise at landet har kapasitet til

faktisk å avsløre hackerangrep. I Strexnet-tilfellet, der atomanlegg i Iran ble sabotert med et avansert datavirus, har ikke USA innrømmet at de sto bak, men de har heller ikke avkreftet det. Dette kan også ses på som en form for avskrekking. Her får USA andre til å tro at de har kapasiteten til å angripe gjennom cyberspace. Men så fort et cybervåpen blir brukt og avslørt, senkes verdien av det som avskrekkingmiddel raskt, sier Lilly Muller.

KOMPLEKS SKREMSEL

– En utfordring som har fått mye oppmerksomhet handler om de som på fagspråket kalles «attribusjon» – plassering av skyld. Å finne ut hvem som står bak et cyberangrep kan være svært vanskelig, for hvordan kan en skremme en fiende en ikke vet hvem er? Dette sammen med stadig mer sofistikerte og omfattende angrep gjør at tankene om avskrekking med rot i Den kalde krigen må moderniseres, hevder Muller og Stevens.

KREVER NYORIENTERING

«Flyktigheten i cyberspace, rekkevidden av trusler, mangfoldet av statlige og ikke-statlige aktører samt de tekniske utfordringene rundt skyldplassering krever en nyorientering for holdningen til avskrekking og hvordan en utfører det i praksis», konkluderer forskerne. De anbefaler at fremtidens cyberavskrekkingssystemer i NATO må se lenger enn utelukkende militære aspekter, og ta hensyn til den politiske og sosiale konteksten som en eventuell motstander faktisk tar beslutninger i. Med det som bakteppe bør avskrekking forstås som en prosess som består av offensive og defensive operasjoner som stadig demonstrerer hvilke intensjoner og evner en har.

I 2016 signerte Norge, sammen med de øvrige medlemslandene i NATO, den såkalte NATO Cyber Defence Pledge, der samtlige forpliktet seg til å forsterke cyberforsvaret i sine respektive land for best mulig å beskytte infrastruktur og nettverk.

LANDMAKTUTREDNINGEN

Det investeres i flere kampklare soldater

Regjeringen er ennå ikke helt i mål med sine planer for fremtidens landmakt. En politisk avklaring må skje i Stortinget. Men vi ser konturene av fremtiden.

AV JAN ERIK THORESEN

Når dette skrives er proposisjonen om landmakten akkurat fremlagt etter et utredningsarbeid som ble påbegynt for ett år siden. Engasjementet rundt enkelte sentrale spørsmål har vært betydelig. Det har ikke manglet på innspill fra de ulike forsvarsgrener, de forsvarsansattes interesseorganisasjoner, enkeltpersoner og politikere.

SENTRALE STRIDSTEMAER

Flytting av militære kapasiteter, reduksjon av antall HV-soldater, og ikke å investere i nye transporthelikoptre til Hæren er blant de temaer som har vært mest diskutert. Fra flere hold er det også stilt spørsmål ved at innkjøp av nye stridsvogner blir skjøvet på til 2025. For flere av partiene på Stortinget er det uttrykt stor frustrasjon med tanke på vedlikehold og oppgradering av dagens stridsvognekapasitet i så lang tid før de nye er på plass.

SAMARBEID MED ANDRE FORSVARSGRENER

– Vår plan for Hæren og Heimevernet vil gi oss flere kampklare soldater på klort varsel. Det forslag som nå er lagt frem innebærer investeringer i nytt materiell og infrastruktur for 60 milliarder kroner fra nå og framover de kommende år, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

Hun peker på den krevende og stadig mer uforutsigbare sikkerhetspolitiske situasjon.

– Dette har konsekvenser for hvordan vi innretter Forsvaret. Anbefalingene i Landmaktutredningen er en fortsettelse av Langtidsplanen og skal sikre at vi får landstyrker som øker evnen til å samarbeide med andre forsvarsgrener og allierte, påpeker forsvarsministeren.

FOKUS PÅ NORDOMRÅDENE

Allerede i Langtidsplanen ble det vedtatt å styrke Grensevakten. I Landmaktutredningen er det i tillegg foreslått å etablere en fullt oppsatt kavaleribataljon på Porsangermoen. Det foreslås videre å styrke Heimevernet og å samle Hærens og Heimevernets avdelinger i Finnmark under en felles ledelse.

– Vi ønsker å beholde Telemark bataljon med dagens høye vervingsgrad. Det legges opp til økt trening og øving av mobiliseringsreserven i Hæren. På denne måten vil 2. bataljon være kampklar på kort varsel, opplyser Ine Eriksen Søreide.

VIKTIGE INVESTERINGER

For å sikre kampkraft i Hæren og Heimevernet vil regjeringen investere 54 milliarder kroner i nytt moderne materiell og 6 milliarder kroner i nødvendig infrastruktur. Det er anbefalt å anskaffe nye fremtidsrettede stridsvogner.

– Utredningen av landmakten gjorde det klart at den planlagte oppgraderingen av dagens stridsvogner fra 1980-tallet ikke vil gi tilstrek-

Viktig å øve, også sammen med allierte.

Foto: Forsvarets mediesenter

kelig kampkraft og beskyttelse. Det er avgjørende at vi nå gjør de riktige valgene og holder tritt med den teknologiske utviklingen, sier forsvarsministeren og opplyser samtidig om regjeringens forslag om å anskaffe nytt artilleri, ytterligere luftvern, langtrekkende presisjonsvåpen og nye kapasiteter for elektroniske motiltak mot ulike former for trusler.

UTVIDET FØRSTEGANGS-TJENESTE

Med bakgrunn i Landmaktutredningens konklusjon om at måten dagens førstegangstjeneste organiseres på

ikke er optimal, gjøres det nå noen grep.

– Vi vil flytte grunnleggende soldatutdanning til utdanningsavdelinger i stedet for i de operative avdelingene, og ha flere innrykk i året. Vi vil også differensiere førstegangstjenestens lengde. Regjeringen foreslår 16 måneders førstegangstjeneste for de stillingene i Hæren som krever mest utdanning og kompetanse, sier forsvarsministeren.

OPERATIV EVNE VIKTIGST

Landmaktutredningens konklusjon om behovet for dedikerte trans-

porthelikoptre til hæren er sammenfallende med tidligere studier og utredninger.

– Den fagmilitære vurderingen er at kapasiteter som gir Hæren kampkraft, som stridsvogner, luftvern, artilleri er viktigere for den operative evnen og at transporthelikoptre ikke kan prioriteres på bekostning av disse. Flytting av Luftforsvarets Bell-412 helikoptre fra Bardufoss til Rygge, for å gi spesialstyrkene mobilitet og økt operativ evne, vil gjennomføres som vedtatt av Stortinget, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

POLITIETS FELLESPORBUND MED NYTT HANDLINGSPROGRAM

Politiets Fellesforbund har vedtatt nytt kriminalpolitisk handlingsprogram frem til 2019. Dette ble overlevert statsminister Erna Solberg og AP-leder Jonas Gahr Støre under Arendals-uka. Forbundsleder Sigve Bolstad, som sto for overleveringen, understreket at dette er et viktig dokument med svært tydelige krav til politikere.

– Vi er en sentral premissleverandør for regjeringen og de ulike partiers kriminalpolitikk. Politiets Fellesforbund setter dagsorden og engasjerer seg til enhver tid i samfunnsmessige saker av betydning. Slik ressursituasjonen er i dag er det dessverre ikke alltid at politiet lykkes med sitt samfunnsoppdrag, sier Bolstad.

I handlingsprogrammet kreves det et lokalt forankret politi, økt satsning på forebygging, økt kvalitet og kompetanse i etterforskning, generell be- væpning, økt handlingsrom og styrket bemanning.

STOR INTERESSE FOR «SÅRBARHETSKONFERANSEN 2017»

Årets konferanse fant sted i Gamle Logen i Oslo 26. september. Arrangørene, Kvinners Frivillige Beredskap og Norges Forsvarsforening, registrerte 280 påmeldte til temaet «Norge under angrep».

På programmet sto digital spionasje fra statlige og private aktører rettet mot norske virksomheter som forvalter samfunnskritisk infrastruktur, samfunnsfunksjoner og høyteknologi. Representanter fra norske sikkerhetsmyndigheter orienterte om hvilke konsekvenser dataspionasje og hacking kan få for samfunnet og hvordan problemene best kan håndteres.

Les mer på www.kfb.no

VIKTIGE RESOLUSJONER

Norges Forsvarsforening har avholdt landsmøte i Tromsø. Tre viktige resolusjoner ble vedtatt; NATO-styrkene må inviteres til jevnlig og langvarig tilstedeværelse i Norge, Styrking av nasjonalt forsvar mot cyberangrep og Forsvarsbudsjettet må opp på 2 prosent av BNP.

Under Årsmøtet ble Forsvarsforeningens hederstegn tildelt Bengt P. Lindman, Hedemarken FF, Georg Groven, Stavanger og omegn FF, og generalsekretær Christian Bugge Hjort.

NYTT FRA KFB

KFBs styre har hatt strategisamling på Kiel-fergen. Det ble besluttet at organisasjonen skal endre navn. Navneendringen skal vedtas på KFBs årsmøte i april neste år.

Anne-Lise Johnsen, som er nestleder i styret, rykker opp som styreleder frem til neste årsmøte. Anita M. Ellingsen, som var styreleder frem til 26. september, har trukket seg som følge av graviditet. Styremedlem Signe Øye er midlertidig nestleder.

I regi av KFB Sør-Trøndelag ble det arrangert et åpent møte om Ørland kommunes beredskap. Møtet fant sted i Rådhuset. Det var innlegg av ordfører, beredskapssjef, brannsjef, en representant fra HV12 og kampflybasen. Tilhørerne fikk anledning til å stille spørsmål rundt det kommunale beredskapsarbeidet.

KFB har arrangert en samling for sine fylkeskontakter. Møtet fant sted på Gardermoen og hadde til hensikt å stimulere til økt aktivitet ute i fylkene.

ATOMUTSLIPP OG JODTABLETTER

Norges Kvinne- og familieforbund har henvendt seg til Justis- og beredskapsministeren og bedt om en klargjøring når det gjelder lageret av jodtabletter. Forbundet uttrykker bekymring for hvor mye som eventuelt er gått ut på dato. I brevet til ministeren står det: «Norges Kvinne- og familieforbund ber om at det snarest utarbeides rutiner for å sirkulere disse (tablettene), slik at vi ikke havner i en situasjon der lagerets innhold ikke kan, eller bare delvis kan, benyttes. Videre ber vi om at befolkningen må gjøres kjent med hvor man kan få jodtabletter.»

Brevet er undertegnet av forbundsleder Elisabeth Rusdal og nestleder Wenche Rolstad.

VELLYKKET «KRISESPILL 2017»

I regi av KFB ble «Krisespill 2017» arrangert på Den gamle Krigsskolen 20. juni. Scenarioet, som var utviklet i samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), omhandlet et terrorangrep på Oslo lufthavn.

Innledningsvis tegnet seniorforsker Bjørn Olav Knutsen, FFI, det politiske situasjonsbildet i Europa, etterfulgt av generalsekretær Monica K. Mattson Kämpe, Folk og

Forsvar, som tok for seg dagens sikkerhetspolitiske utfordringer. Jon Birger Berntsen, Sivilforsvaret, foredro om krisehåndtering før professor Lars Weisæth ved Universitetet i Oslo ga en innføring i «Mestring av lederstress ved kriser».

Etter lunsj ble de 48 deltagerne inndelt i grupper for å besvare sentrale spørsmål, etter at Christian Borch hadde lest opp scenarioet. Hver

gruppe hadde en faglig veileder. Deltagerne diskuterte seg frem til hvordan de ville løst de ulike situasjoner som fremkom i spillet, for deretter å presentere løsningene i plenum. Engasjementet var stort og det var tydelig at scenarioet fenget.

Den etterfølgende evaluering viste at arrangementet var svært vellykket.

«Krisespill 2017» ble ledet av KFBs daglige leder, Hanne Garder.

Veilederne. Fra venstre: Martin Rogneby, Jon Birger Berntsen, Signe Øye, Bjørn Olav Knutsen og Knut Rogstad.

FOLK OG FORSVAR:

UTFORSK «VÅR VERDEN»!

I samarbeid med ulike partnere har Folk og Forsvar utviklet et rollespill til undervisning om fred og konflikter. Elevene blir inndelt i forskjellige nasjoner med ulike kulturelle, religiøse, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser å forholde seg til. Hver enkelt «nasjon» bekler så ulike roller som utenriks-, finans- og statsminister. Deltagernes oppgaver blir deretter å reagere og ta stilling til andre nasjoners utspill og handlinger i tillegg til uforutsette utfordringer som praktiseres underveis.

Gjennom spilllets gang får elevene blant annet kjennskap til hvordan konflikter oppstår og løses, sikkerhetspolitiske virkemidler og de nasjonale og internasjonale organisasjoners rolle i konfliktbygging og fredsbevaring.

Folk og Forsvar står for den praktiske gjennomføringen og stiller med egne instruktører til rollespillet. Fred- og konfliktspillet tar 2–5 timer, avhengig av hvor mye tid skolen har til rådighet. I tillegg kan de suppleres med tilpassede foredrag, eksempelvis om sikkerhetspolitikk i en globalisert verden. Forøvrig er det kostnadsfritt for skoler og organisasjoner å få besøk av Folk og Forsvar.

SKOLERER FN-PERSONELL

Også i år har representanter fra KFB bidratt til å skolere FN-personell. Høykommissæren for flyktninger sender årlig personell til Sivilforsvarets anlegg på Starum. Det dreier seg om FN-ansatte som skal stasjoneres ute i feltet i konfliktområder. På Starum gjennomgår de en grunnleggende opplæring. Årets tema dreide seg om flyktninger i Uganda. KFBs representanter bidro i rollespill, forkledd som flyktninger. Det praktiske krisespillet utgjør en viktig del av opplæringen.

**Et trygt og robust samfunn
trenger engasjerte mennesker**

Bli enkeltmedlem!

www.kfb.no

KFB
Kvinnens Frivillige Beredskap

Foto: Forsvarets mediesenter

–Jeg liker utfordringer. I Forsvaret er det muligheter for nær sagt alle, men organisasjonen kan kreve mye av deg når det gjelder tilstedeværelse, sier major Geirhild Snildal Engen, seksjonssjef Verneplikt HST/P. I 2016 fikk hun Likestillingsprisen. Opprinnelig ville hun bli dyrlege, men i stedet ble det Forsvaret for alle pengene.

AV JAN ERIK THORESEN

– SAMSPILL SKAPER RESULTATER!

Med en far som var yrkesmilitær ville en kanskje tro at yrkesvalget var enkelt da Geirhild avsluttet videregående på Hønefoss.

– Jeg var fast bestemt på at jeg i hvert fall ikke skulle slå inn på en karriere i Forsvaret. Jeg drømte om å bli dyrlege, men veien til veterinærstudiet syntes lang. På den tiden var jeg aktiv idrettsutøver. Langrenn og skiskyting var høyt prioritert og lot seg så absolutt kombinere med å være HV-ungdom. I 1988–1989 tok jeg utskrevet befalskurs i Heimevernet og ble korporal og senere sersjant ved Vestoppland HV-distrikt, etterfulgt av Krigsskolen Gimlemoen i 1990–1992. Siden ble det to år i Sanitetskompaniet/Brigade Nord, forteller Geirhild.

BARN INGEN HINDRING

Hun fullførte Sjøforsvarets Gymnas-tikksskole i 1996. I mellomtiden

hadde hun stiftet familie og fødte sitt første barn i oktober 1997 mens hun var tilsluttet Ingeniørregimentet. Så skulle det gå tre år før hun fødte sitt andre barn. Som ektefelle og mor til to døtre skal det noe til å opprettholde en yrkesaktiv karriere på høyt nivå.

ere i Forsvaret med familielivet, understreker Geirhild Snildal Engen.

MANGE STILLINGER

Hennes CV er imponerende. Det ville føre for langt å ramse opp alt hun har vært med på, men noen smakebiter er instruktør på Befals-

«Min karriere er et godt eksempel på det. Det er fullt mulig å kombinere en karriere i Forsvaret med familielivet»

– Ja, men Forsvaret er dyktig på å legge til rette muligheter for dem som har familie å ta hensyn til. For mitt vedkommende har jeg fått rik anledning til å utvikle meg og bruke min erfaring og kunnskap. Min karriere er et godt eksempel på det. Det er fullt mulig å kombinere en karri-

skolen for Hærens Våpentekniske Korps, stabsoffiser Verneplikt, personelloffiser i FLO og tre år som hovedlærer grunnleggende stabsutdanning ved Forsvarets Høgskole/ Forsvarets Stabsskole avdeling for militær ledelse og styring. Hennes yrkesmessige allsidighet er kombi-

Foto: Forsvarets mediesenter

Stabsjef Erik Gustavson overrekker Forsvarets Likestillingspris til Geirhild Snildal Engen.

nert med en solid utdannelse. Ut- over Krigsskolen har hun bl.a. engelsk grunnfag ved Lærerhøgskolen i Tromsø og Forsvarets studiesenter Bardufoss, Defence Human Resource Management ved Forsvarets skolesenter og en Executive Master og Management fra Bedriftsøkonomisk institutt (BI).

– Jeg er svært opptatt av mennesker i enhver sammenheng. Min Master fra BI dreide seg om lederutvikling i organisasjoner, påvirkning og innflytelse i organisasjoner og strategisk kompetanse i forsvarssektoren tok jeg ved Forsvarets Høgskole. For å få en organisasjon til å fungere optimalt må de menneskelige relasjoner ivaretas godt. Ikke minst gjelder dette balansen mellom kjønnene. Likestilling har alltid stått høyt på

min prioriteringsliste. Samspill skaper resultater. Jeg blir lett engasjert når det snakkes om kvinners plass i Forsvaret, sier Geirhild.

AFGHANISTAN OG USA

I perioden fra oktober 2007 og til februar 2008 var hun stasjonert i ISAF-styrkene i Afghanistan, et oppdrag som var særdeles lærerikt. Da hennes mann jobbet ved NATO ACT i USA flyttet hun med. Under det fire år lange oppholdet benyttet hun anledningen til å ta en Executive Master of Management ved BI, noe som innebar 23 reiser tur/retur Virginia Beach og Oslo!

– Jeg ønsker hele tiden å lære nye ting. Ikke minst har det vært nyttig å ha tillitsverv i ulike organisasjoner. I tre år var jeg styremedlem i Norges

Skiskytterforbund. Så har jeg vært leder i Nettverk for Kvinnelig Befals avdelinger både i Indre Troms og Oslo i tillegg til at jeg har vært medlem i hovedstyret i tre år. Så var jeg nestleder i styret for KFB fra 2014 – 2016, forteller Geirhild Snildal Engen, som i inneværende år er innvalgt som hovedstyremedlem i Befalets Fellesorganisasjon for en periode på tre år.

FIKK LIKESTILLINGSPRISEN I 2016

I fjor fikk hun Forsvarets Likestillingspris.

– En stor ære. Jeg har arbeidet for likestilling i hele min tid i Forsvaret. At min innsats skulle føre til en så prestisjetung pris er jeg umåtelig stolt av, sier major Geirhild Snildal Engen.

gjesteskribenten: Miriam Weierud

Miriam Weierud har Befalskole og Krigsskole og har tjenestegjort ved ulike avdelinger i Hæren. Hun var i Afghanistan i 2015–2016, og er nå NK Kompani ved Hærens Befalskole. Weierud ble valgt til leder for Nettverk for Kvinnelig Befal i 2016.

Kvinner trives bedre enn menn i Forsvaret

Når allmenn verneplikt er innført for begge kjønn, er vi da ferdig med likestillingsarbeidet i Forsvaret? Stortinget vedtok 14. juni 2013 innføring av allmenn verneplikt, som gjør at også kvinner er pliktige til å avtjene militærtjeneste. Kvinner representerer en viktig kompetanse som bidrar til å gjøre Forsvaret til en mer helhetlig organisasjon i stand til å gjennomføre sine oppdrag. Dette oppnår vi ved at vi nå får tilgang til alle på sesjon og kan velge blant de best kvalifiserte. Innføringen av allmenn verneplikt handler ikke bare om likestilling for kvinner, men også for menn. Menn skal ikke pålegges plikter som ikke er gjeldende for kvinner. Alle samfunnets borgere skal ha like rettigheter og plikter. For Forsvaret bør det være i etatens interesse at det er de egenskapene og kunnskapen mennesket innehar, som er avgjørende – ikke en persons kjønn. Forsvaret bør, for å ha legitimitet i befolkningen, representere hele befolkningen, både kvinner og menn.

Vernepliktundersøkelsen viser til utrolig gledelige resultater blant trivsel for kvinner: Kvinner trives bedre enn menn i Forsvaret! Over halvparten av landets vernepliktige har svart på årets vernepliktundersøkelse. Blant de vernepliktige trives kvinner bedre enn menn, 90% av kvinnene sier at de ville avtjent verneplikten selv om det var frivillig mot 84% av mennene. Resultatet av høsten 2016 viste også at frafallet blant vernepliktige er lavere for kvinner enn for menn. Den største overraskelsen med dette er at 97-kullet er de første kvinnene som er underlagt allmenn verneplikt. Hvordan kan vi beholde disse kvinnene? Jeg tror vi må vise alle mulighetene Forsvaret har å by på og spesielt Forsvarets gode familiepolitikk og tiltak. Når man er inne til førstegangstjeneste er det forståelig at det ikke er lett å se hvordan man kombinerer jobb som soldat med det å ha familie og å være mor. Forsvaret må derfor vise frem våre foregangskvinner som både er mødre og har en militær karriere.

Selv om det er innført allmenn verneplikt er det fortsatt utfordringer for likestillingsarbeidet i Forsvaret. Om man skal peke på utfordringer som gjør at vi ikke får økt kvinneandelen, vil det selvfølgelig være kvinner som ikke opplever at utfordringene gjelder dem. Flere kvinner peker på begrenset tilgang til uniformer og utstyr som passer, andre på de fysiske kravene. Dette er utfordringer som er enkle å løse med innkjøp og justeringer, det er andre utfordringer som krever større grep.

Den skjulte diskrimineringen er den som skjer men som vi nødvendigvis ikke legger godt merke til. Denne kan være både individuell, strukturell, ubevisst og kultu-

rell. Den ubevisste diskrimineringen omhandler også ubevisste kjønnsstereotyper som alle møter hver dag. Et eksempel på skjult diskriminering er selv om man i staten får utbetalt lønn etter tabell og ansiennitet tjener kvinner i gjennomsnitt mindre enn menn, også i Forsvaret.

Andelen kvinner i Forsvaret er i dag 11%, noe som er en skjevfordeling mellom kvinner og menn. I en slik gruppe vil det være majoriteten som definerer kulturen og dominerer de som er i mindretall. Det vil være utfordrende for minoriteten å ha påvirkningskraft på majoritetsgruppen. Forskning viser at det er først når minoritetsgruppen utgjør 20% at den kan være med på å endre kulturen. Det vil derfor for kvinner i dag være utfordrende å påvirke kulturen i Forsvaret.

Mobbing og seksuell trakassering. Selv om de fleste kvinner i vernepliktundersøkelsen sier at de trives, sier for mange at de har opplevd seksuell trakassering. Også tall fra medarbeiderundersøkelsen viser at ansatte opplever uønsket seksuell oppmerksomhet selv om Forsvaret har nulltoleranse for mobbing, seksuell trakassering og seksualisert humor. Tallene fra undersøkelsene viser en kultur som ikke er forenelig med verken Forsvarets kjerneverdier; respekt, ansvar og mot. Å få bukt med denne utfordringen sees på som et ledelsesansvar. Dette viser det stadige behovet for arbeid med holdninger og fokus på likestilling.

Forsvarets høyskole (FHS) har arrangert seminaret «Kvinnehopp». Dette seminaret er et resultat av likestillingsmidler som er avsatt ved FHS. Dette seminaret var et meget godt bilde av hva likestillingsmidler kan brukes til, det var fokus på hva vi som kvinner aktivt kan gjøre selv, hva FHS kan gjøre for å bedre likestillingsarbeidet og arbeidsmiljøet og personlige erfaringsforedrag fra kvinnelige forbilder fra næringslivet.

Som leder av NvKB opplever jeg at Forsvaret jobber med disse utfordringene, men må gå mer aktivt inn for å endre organisasjonen, ikke kvinnene. Blant annet har mange avdelinger avsatt midler for å fremme likestilling, Forsvarsstaben har opprettet en arbeidsgruppe for å nå målsetninger om likestilling, mangfold og genderperspektiv og årlig arrangeres Forsvarssjefens likestillingskonferanse som setter viktige temaer på agendaen. NvKB vil fortsette å støtte Forsvaret med likestillingsarbeidet både gjennom samarbeid med Forsvarsstaben og gjennom nettverkets daglige virke. NvKB er et formalisert kontaktnettverk for kvinnelig militært ansatte. Vi ønsker gjennom dette å motivere kvinner til å velge livslang karriere i Forsvaret.

KFB er et samarbeids- og interesseorgan for organisasjoner som er opptatt av samfunnsikkerhet og beredskap med utgangspunkt i Totalforsvarskonseptet:

NEGOTIA

NETTVERK FOR
KVINNELIG BEFAL (NvKB)

NORGES KVINNE- OG
FAMILIEFORBUND (K&F)

NORGES LOTTEFORBUND (NLF)

PERSONELLFORBUNDET (Pefo)

NORGES FORSVARSFORENING (NFF)

FOLK OG FORSVAR

NORGES SIVILFORSVARSFORBUND

POLITIETS FELLESFORBUND

NORGES MILITÆRE KAMERATERS
FORBUND (NMKF)

STYRET

FUNG. LEDER

Anne-Lise Johansen

styreleder@kfb.no

FUNG. NESTLEDER

Signe Øye

signe.oye@online.no

MEDLEMMER

Wenche Rolstad (K&F)

wrwenche@gmail.com

Line Wigdal Raustein (NLF)

linewraustein@gmail.com

Synnøve Lohne-Knudsen (NEGOTIA)

slk@negotia.no

Jeanette J. Jensen

jea.juje@gmail.com

Inger Løwen

inger.lowen@pefo.no

SEKRETARIATET

DAGLIG LEDER

Hanne Guro Garder

hanne.garder@kfb.no

SEKRETARIATSMEDARBEIDER

Hilde Andrea Johansson

hilde.johansson@kfb.no

REDAKTØR

Jan Erik Thoresen

redaksjon@kfb.no

FYLKESKONTAKTER

AUST-AGDER

Gro Jareid
976 34 035
ghj.eid@gmail.com

HORDALAND

Bjarnhild Hodneland
928 93 155
bj.hodneland@gmail.com

OSLO OG AKERSHUS

Jeanette J. Jensen
467 74 066
jea.juje@gmail.com

TELEMARK

Åsne Fjeld
971 18 822
aasnesfjeld@gmail.com

VESTFOLD

Solfrid Bergan
975 34 676
godt.salg@start.no

BUSKERUD

Kari Harm
917 28 547
kaharm@online.no

MØRE OG ROMSDAL

Anne-Lise Johnsen
412 48 664
anlijohnsen@gmail.com

SOGN OG FJORDANE

Nina C. R. Solvi
926 67 111
ncathri@online.no

TROMS

Emmy Iversen
977 62 598
emmyiversen@yahoo.no

ØSTFOLD

Sølvi Skram Vedø
901 61 399
solvi.skram.vedo@gmail.com

HEDMARK

Grete Nordbæk
970 61 098
greno10@online.no

OPPLAND

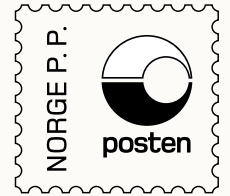
Wenche Rolstad
402 44 896
wrwenche@gmail.com

SØR-TRØNDELAG

Liv Aasen Mjelde
905 38 051
l-aamjel@online.no

VEST-AGDER

Vera Ringdal Folkvord
915 81 675
verafolkvord@hotmail.com

NORSK – RUSSISK ØVELSE I BARENTSHAVET

Inn for landing på helikopterdekket..

Foto: Jonas Selin/ Forsvarets mediesenter

Norske kystvaktfartøyer spilte en aktiv rolle da sivile og militære fartøyer, helikoptre og fly fra norsk og russisk side øvde i Ytre Varangerfjord.

Det dreide seg om en søk- og redningsøvelse, basert på en avtale underskrevet av den norske og den russiske regjeringen fra 1995 om samarbeid ved søk av savnede og redning av mennesker i Barentshavet. Selv om det militære samarbeidet mellom Norge og Russland ble innstilt i 2014, har imidlertid samøvelsene om søk, redning og oljevern fortsatt som før.

EKSPLOSJON PÅ TANKFARTØY

Årets scenario var i år en eksplosjon på et russisk tankfartøy hvor mannskapet på 24 personer måtte forlate fartøyet.

– Både KV «Harstad» og kystverkets fartøyer, «Strilborg» og «Reidar von Koss», fikk godt utbytte av øvelsen. Førstnevntes rolle var å være en søke-enhet underlagt det russiske fartøyet «Nikolaj Tsjiker». Det russiske fartøyet hadde ansvaret for å koordinere de maritime ressursene og luftressursene. Det russiske maritime patruljeflyet fløy ut og lokaliserte markørene, som besto av dukker, forteller kapteinløytnant Kyrre Einarsen, skipssjef på «Harstad».

Også «Harstad» og «Strilborg» plukket opp markører.

UTNYTTET LUFTRESSURSENE

– Alt i alt synes jeg scenariet var meget bra. Vi fikk også utnyttet luftressursene på en god måte. Oljeverndelen av øvelsen dreide seg om et oljeflak som stammet fra det havarerte fartøyet. Kystovervåkningsflyet til Kystverket fløy også i området og rapporterte direkte med bilder og film, opplyser Kyrre Einarsen.

Hvordan skape et trygt og robust samfunn?

Klikk deg inn på

www.kfb.no

KFB
Kvinnens Frivillige Beredskap